

ПОСТЪПЛЕНИЯТА ОТ ДАНЪЧНИ ПРИХОДИ В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА КОВИД-19

Светлана Димитрова Аврионова
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов
Катедра „Финанси и кредит
e-mail: d010221243@uni-svishtov.bg

Резюме: Пандемията Ковид-19 повлия световната икономика и не остави изолирана нито една страна. Ролята на държавата и публичния сектор в условията на подобни извънредни обстоятелства (войни, пандемии, бедствия) се предопределя от икономическите ѝ функции, и в частност – запазване стопанската активност на стабилно ниво, която се потвърждава в исторически план. За да реализира тази си функция, е необходим финансов ресурс, основен източник за набавянето на който са фискалните постъпления от данъци. Основна цел на разработката е изследването на постъпленията от данъчни приходи в условията на икономическо сътресение, породено от пандемията Ковид-19 в България, и като резултат от анализа се разкриват: двупосочната връзка между икономическата активност и постъпленията от данъчни приходи, най-значимите компоненти в структурата им, и посоката на въздействие, в резултат от пандемията Ковид-19. Потвърждава се и съответствието между техния обем и хода на икономическия цикъл в страната.

Ключови думи: Ковид-19, данъци, данъчни приходи, данъчна система, публичен сектор.

JEL: H20; H61; I18.

TAX REVENUES IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC IN BULGARIA

Svetlana Dimitrova Avrionova
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
Department of Finance and Credit
e-mail: d010221243@uni-svishtov.bg

Abstract: The Covid-19 pandemic affected the world economy and left no country isolated. The role of the state and the public sector in the conditions of such extraordinary circumstances (wars, pandemics, disasters) is determined by its economic functions, in particular "stabilization of the level of economic activity", and is confirmed historically. In order to realize this function, financial resources are needed, the main source of which remain the taxes. The main goal is to study the revenues from tax revenues in the conditions of economic shock caused by the by the Covid-19 pandemic in Bulgaria and the analysis results reveal as follows: the two-way relationship between economic activity and tax revenues, the most important components in their structure, and the direction of impact resulting from the Covid-19 pandemic. The correspondence between their volume and the course of the economic cycle in the country is also confirmed.

Key words: Covid-19; taxes; tax revenues; tax system; public sector.

JEL: H20; H61; I18.

Въведение

Кризите, различни по своя произход и характер, са отдавна познати на хората, обществата, които формират, и икономиките, към които принадлежат. Първите исторически сведения за настъпила криза с икономически характер датират от VI – VII век сл. Хр., когато в Източното Средиземноморие избухва Юстиниановата чума. От тогава до наши дни човечеството се сблъсква с подобни събития, които поставят на изпитание устоите на гражданското общество, бизнеса и държавата. Пандемията Ковид-19 повлия световната икономика и не остави изолирана нито една страна, а според редица изследователи въздействието ѝ върху икономическия растеж (изразен в намаление на световния БВП) се сравнява с този след Втората световна война (Zahariev, Prodanov, Rdulova, Zaharieva, Pavlova-Vanova, & Angelov, 2020). В тези условия и на прага на национална и глобална рецесия публичните институции реагираха различно в контекста на социално-икономическите реалности на собствената си страна.

В създалата се нетипична, извънредна обстановка отделните икономически агенти (публичен сектор, частен сектор и домакинства) се сблъскаха с разнообразни предизвикателства, отговора на които често беше взаимноизключващ се за всеки от тях: докато частният сектор, например, желаше свободно да функционира, публичните институции налагаха ограничения с оглед забавяне разпространението на заразата с разбирането за предстояща рецесия, ограничаване бюджетните постъпления и растяща необходимост от финансова подкрепа за засегнатите бизнеси и граждани. Пресечна точка във вижданията на всяка от трите страни беше необходимостта от навременна намеса на държавата за минимализиране на негативните ефекти. Ролята на държавата и публичния сектор в условията на извънредни обстоятелства (войни, пандемии, бедствия) се предопределя от икономическите ѝ функции, в частност „стабилизиране равнището на стопанската активност“¹, и се потвърждава в исторически план.

За да се реализира всяка една от посочените функции, е необходим финансов ресурс, основен източник за набавянето на който са фискалните постъпления във вид на данъци в държавната хазна. Във връзка с това интерес представлява изследването на този бюджетен показател (постъпленията от данъчни приходи) в условията на икономическо сътресение, породено от пандемията Ковид-19 в България, което се превръща и във водеща цел на настоящата разработка. Обект на изследването са данъчните приходи на България, а за негов предмет се определя инструментариумът

¹ Според Джаксън и Браун функциите на държавата са 4: (1) по разпределение на оскъдните стопански ресурси (2) по разпределение на оскъдните на доходите и богатствата (3) по стабилизиране на стопанската активност (4) по регулиране на частната стопанска дейност. Източник: Икономика на публичния сектор, българско издание, ПъблишСайСет. – Агри, 1998, стр. 51.

за измерване тенденциите в този показател. Тезата, върху която се фокусира авторът, е, продължаващата повече от година пандемична ситуация, понижавайки икономическата активност, влияе негативно, но с различна сила и степен върху отделните елементи на данъчните приходи в България.

За реализацията на поставената цел и с оглед защита на поставената теза се формулират и следните задачи:

Първо: изясняване ролята на данъците като инструмент на държавата;

Второ: определяне структурата на данъчната система на България;

Трето: изследване състоянието на постъпленията от данъчни приходи в държавната хазна за петгодишен период (2016 – 2020 г.) в България.

1. Роля на данъците като инструмент на държавата

Данъците са определени като инструмент на държавната власт стотици години преди формирането на съвременните държави, а в хода на времето се утвърждава и тяхната роля като фактор за икономическия просперитет на всяка икономика. Още през 1776 г., когато А. Смит дефинира известните “четири принципа относно данъците изобщо”, заявявайки, че “поданиците на всяка държава трябва да дават своя дял за издръжката на правителството...“, данъкът се определя като форма за финансиране на държавата (Смит, 1983). Два века по-късно, в условията на безпрецедентна икономическа криза в съвременния свят, Дж. М. Кейнс прилага именно данъците и държавните разходи като инструменти за държавно регулиране на икономиката. В наши дни данъкът остава основен метод на фиска и ефективен лост на държавната политика, с помощта който съвременната държава се намесва в разполагането на ресурсите в стопанството, преразпределя доходи и богатство в обществото и поддържа макроикономическата стабилност (Брусарски, Захариев, & Манлиев, 2015).

Необходимостта от намеса на държавата в икономиката е безспорна. Браун и Джаксън обособяват четири основни групи причини за това (Brown & Jackson, P.M., 1998):

- Пазарните провали, които възпрепятстват ефективното разпределение на ресурсите;
- Ситуации, в които пазарните сили не заработват;
- Аномалии в поведението на индивидите като потребители;
- Съществуващите предпочитания към потреблението на публичните блага.

Сходна е и гледната точка по въпроса за Кълис и Джоунс, които посочват като причина за тази намеса невъзможността за постигането на Парето-оптималност и съществуващите различия в благосъстоянието на икономическите агенти в резултат на това (Cullis & Jones, 1998).

В настоящите условия на пандемия и глобална рецесия необходимостта от намеса на държавата се предопределя от възникването на формажорна ситуация, при която пазарните сили не заработват и същевременно се появяват аномалии в поведението на потребителите. Това налага изработването и вземането на навременни решения, при които подчиненото място и роля на държавата в пазарното стопанство (тя само коригира и допълва действието на пазара) се изменя. В конкретни случаи държавата измества пазара. Такъв пример е поемането на част от разходите на производителите в засегнатите сектори (България) или директните парични стимули за заетите лица в области, засегнати от пандемията (Гърция). Що се отнася до пандемията Ковид-19, отговорът на правителствата по-правилно би бил описан като икономически облекчения, отколкото икономически стимули, т.е. на преден план излиза стабилизиращата пред регулиращата функция на държавата. Докато икономическият стимул се състои в увеличаване държавните разходи или намаляване на данъците с оглед нарастване на съвкупното търсене и увеличаване на производството, то икономическите облекчения се фокусират повече върху предоставянето на икономическа помощ на фирми и домакинства, за да могат на същите да плащат заплати и сметки, докато икономиката е блокирана заради вируса. Това разграничение е важно, т.к. предоставянето директни парични плащания на физически лица има ограничено въздействие върху икономическата активност, защото локдаунът и социалното дистанциране ограничават възможностите за изразходване на тези пари. Въпреки това подобни мерки са ефективни, т.к. предоставят на домакинствата икономически облекчения, за да успеят да плащат текущите си сметки и да преодолеят трудностите по време на локдауна и при спазването на препоръките за обществено здраве. В случая намесата на държавата в икономиката има едновременно икономическа, морална и социална страна и цена.

2. Състояние на данъчните приходи в България

Известно е, че величината и направлението на осъществяваните на национално ниво разходи са в тясна зависимост от обема и структурата на бюджетните приходи (Pavlova-Banova, 2014). В условията на извънредни обстоятелства (войни, пандемии, природни бедствия и катаклизми) величината на фискалния ресурс се разпределя в две посоки: за текущи бюджетни нужди (напр. за образование, отбрана, околна среда) и за извънредни разходи. Доколкото втората група разходи се обезпечава с данъчни постъпления², необходимо би било първо да се уточни тяхната структура в рамките на данъчната система на България, а впоследствие да се изследва

² При недостатъчност на данъците и социалните осигуровки като източник на приходи се използват и неданъчни източници (емисия на държавен дълг).

и тяхната динамика в нормална и извънредна обстановка. Такава несъмнено съществува в условията на глобална пандемия, пораждайки данъчни несъответствия (Найденев & Ценов, 2021).

Данъчните приходи са компонент на Консолидираната фискална програма на България и се разпределят в 9 отделни групи (Единна бюджетна класификация):

- Данъци върху печалбата;
- Данък върху доходите на физическите лица;
- Данък върху добавената стойност;
- Акцизи;
- Мита и митнически такси;
- Социално и здравноосигурителни вноски;
- Такса върху производството на захар;
- Данък върху застрахователните премии;
- Други данъци.

Според друга класификация, по източник на формиране, бюджетните приходи се делят на: такива от облагане на юридически лица и от облагане на физически лица. Това деление е преди всичко със социално-икономическо значение, доколкото съотношението между приходите от двете групи доходи на икономическите субекти е определящо за насоките на икономическата и социалната политика на държавата, призвана да отчита както установените традиции в системата на данъчното облагане, така и необходимостта от устойчиво развитие на икономическата система (Лилова, Симеонов, & Радуюлова, 2016). Таблица 1 представя номиналната стойност на данъчните приходи за периода 2016 – 2020 г. в България, който съгласно направената по-горе класификация се състои от 9 обособени данъчни групи. Следва да се отбележи, че социално и здравно-осигурителни вноски остават извън изследването, предвид факта, че по своята природа те не са данък в истинския смисъл на думата, а именно: „Данъците са плащания за посрещане на общите разходи, с които държавата обременява лицата, върху платежните сили на които тя може да разпорежда въз основа на властта, която има, по начин, който тя установява едностранно“ (Стоянов, 2004), а формират част от бюджета на социалното осигуряване и не са обект на настоящото изследване.

Избраният период на изследване обхваща 2016 г., 2017 г., 2018 г. и 2019 г. – време, характеризиращо се с икономическа стабилност и икономически растеж, и 2020 г., която беше белязана с непредвиден, глобален икономически спад, в резултат разпространението на Ковид-19, и за която са последните актуални годишни данни към момента на изследването. В този смисъл интерес представляват изследването и разкриването на тенденции в изменението на данъчните приходи в условията на рецесия.

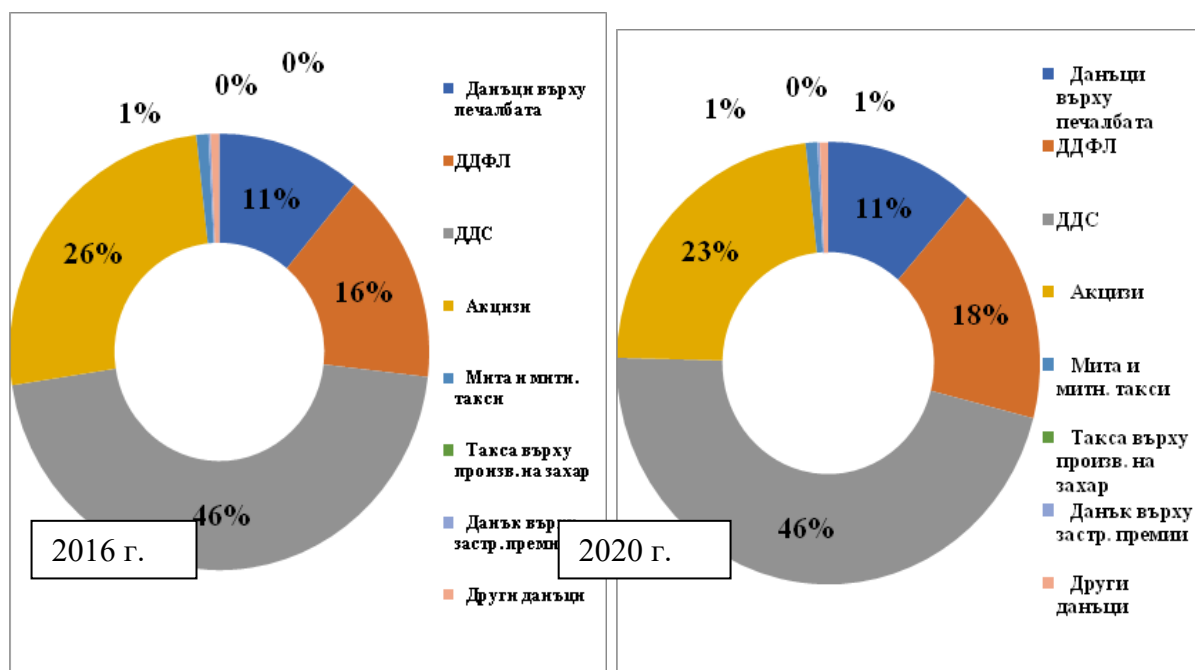
Таблица 1

Постъпления в млн. лв. от данъчни приходи в България за периода (2016 – 2020 г.)

Компоненти	2016	2017	2018	2019	2020
Данъчни приходи	18709,36	20291,17	21788,25	23692,79	23770,05
Данъци върху печалбата	2076,26	2308,08	2464,48	2695,16	2714,87
ДДФЛ	2944,32	3314,29	3647,43	3998,97	4183,83
ДДС	8552,97	9320,24	10064,03	11086,15	11020,97
Акцизи	4805,01	4984,53	5203,24	5485,98	5444,52
Мита и митн. такси	173,09	194,30	226,16	230,86	209,92
Такса върху произв. на захар	1,05	1,05	0,00	0,00	0,00
Данък върху застр. премии	30,65	33,45	37,56	44,74	47,00
Други данъци	126,01	135,22	145,34	150,92	148,94
% от БВП	19,6%	19,7%	19,8%	19,7%	19,8%

Източник: МФ, публична информация (<https://www.minfin.bg/bg/statistics/13>)

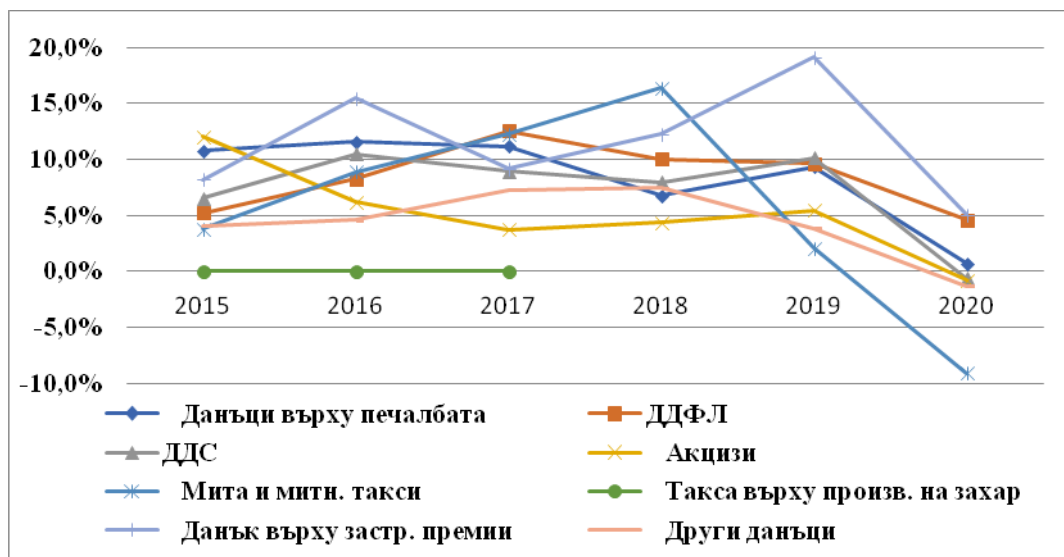
Анализът на структурата на постъпленията от данъци в държавния бюджет на България показва, че съвкупно те нарастват с 27% в периода 2016 – 2020 г., достигайки до 23 277 млрд. лв. през 2020 г. Най-съществен принос за отчетения ръст имат три данъчни източника: данъкът върху добавената стойност, данъкът върху доходите на физическите лица и данъците върху печалбата. Те (заедно с приходите от акцизи) са основните източници на собствен финансов ресурс за държавната хазна. Фигура 1 илюстрира това в началото и края на анализирания период. Видно е, че косвените данъци запазват своята значимост, формирайки съответно 72% и 69% от данъчния финансов ресурс в държавния бюджет през 2016 г. и 2020 г. Намалването на относителния им дял в годината на глобална пандемия и рецесия е обяснимо: макар постъпленията да намаляват с по-малко от 1% на годишна база (вж. Табл. 1), заедно с отчетения съвкупен спад в данъчните приходи, потребителско търсене и търговски обороти влияе негативно в структурен план. В допълнение следва да се отбележи и решението за намаляване ставката по ДДС на някои групи стоки и услуги: доставка на книги; ресторантърски и кетъринг услуги (без напитки); храни, подходящи за бебета или за малки деца; бебешки пелени и подобни хигиенни артикули; туристическа услуга и такава за използване на спортни съоръжения при определени условия (вж. ДВ, бр. 55 от 2020 г., и ЗДДС, чл. 66 (2), в сила от 01.07.2020 г.). Намаление в постъпленията регистрира и друг косвен данък – митата и митническите такси с 9,1% на годишна база, при ясна тенденция на растеж за анализирания период (вж. Фиг. 2).

източник на данните за собственото изчисление: МФ публична информация (<https://www.minfin.bg/bg/statistics/13>)

Фигура 1. Структура на данъчните приходи в България;

Всъщност динамичният анализ на данъчните приходи разкрива отчетлива тенденция на нарастване при почти всички данъчни форми до 2019 г. Изключение прави таксата върху производството на захар, която от 2018 г. не се събира, а дотогава е константна величина от малко над 1 млн. лв. Отчетената тенденция на нарастване приходите от данъци е с неравномерен темп на годишна база. Както е видно от Фиг. 2, при данъците върху печалбата през първата половина на изследвания период растежът е по-бърз: над 10% на годишна база, а впоследствие се забавя, достигайки едва 0,7% в годината на пандемия. Сходна е и тенденцията при акцизите: по-бързо нарастване в началото, последвано от забавяне към края на анализирания период, с отчетен спад от 0,8% през 2020 г. Най-голям ръст бележат приходите от данък върху доходите на физическите лица – 42% за изследвания период, като през неговата втора половина темпът нараства в по-голяма степен, запазвайки положителни стойности дори през 2020 г. Същото може да се твърди и за данъка върху застрахователните премии, с уточнението, че те заемат много малък дял в структурата на данъчните приходи (47 млн. лв. са приходите за 2020 г.). По отношение данъка върху доходите на физическите лица и корпоративния данък с основание може да се твърди, че те увеличават своята значимост за бюджетните приходи, като увеличават своя дял в структурата им, вкл. и нарастват номинално.

източник на данните за собственото изчисление: МФ, публична информация (<https://www.minfin.bg/bg/statistics/13>)

Фигура 2. Динамика на данъчните приходи на България за периода 2015 – 2020 г.;

В условията на забавяне на икономическата активност в световен мащаб, породена от необходимостта от социална дистанция и опазване на човешкия живот, институциите на централната власт в България съумяват да компенсират/управляват негативните ефекти от Ковид кризата, в резултат на което постъпленията от данъчни приходи, основен източник на бюджетен ресурс, остават сравнително стабилни³. Следва да се отбележи, че част от негативните ефекти се отразяват с известен лаг във времето върху бюджетните показатели (напр. при корпоративния подоходен данък), така че изследването ще придобие по-пълна картина с включването на данни за 2021 г. и следващите. Настоящото изследване отразява първоначалния ефект на Ковид кризата върху данъчните постъпления. Предвид факта, че посредством данъците се постига преразпределение на доходите на икономическите агенти и с оглед съпоставимост на резултатите, основният бюджетен показател: данъчните приходи, се представят и като част от БВП на България (Zahariev, Radulova, Petrova, & Aleksandrova, 2021). Те, в периода на изследването, запазват постоянен дял, вариращ в рамките на 19,5 – 19,8 процента. По отношение на четирите основни източника на данъчни приходи анализираният показател (съпоставимост с БВП) е, както следва: 9,0% – 9,2% за приходите от ДДС, при възходяща тенденция; 4,5% – 5,0% за приходите от акцизи, при низходящ тренд, 3,1% – 3,5% за приходите от ДДФЛ, при възходяща тенденция и постоянна величина от 2,2% за данъците върху печалбата. Тук е мястото да се отбележи, че една от причините

³ Извън обхвата на настоящото изследване остават политиките по управление на Ковид-кризата и тяхната ефективност.

за ниското изменение на данъчните приходи през 2020 г., независимо от спада в икономическата активност, е обстоятелството, че през 2020 г. икономическите субекти (фирми и домакинства) правят само авансови вноски. До средата на 2020 г. (срокът беше удължен поради пандемичната обстановка като мярка за ликвидна подкрепа) обаче те са внесли вече и окончателния данък за 2019 г., когато икономиката отбелязва висок икономически растеж. На това основание може да се заключи, че управлението на данъчните приходи, вкл. и тяхната събираемост, съответства на хода на икономическия цикъл в страната.

Заключение

Безпрецедентната социално-икономическа реалност, с която се сблъскаха гражданското общество, бизнесът и държавните власти, намери резултат в забавянето на икономическата активност в световен план. Нито една страна не беше изолирана от случващото се, респективно и от последвалите негативни ефекти, разпростиращи се върху състоянието на бизнес средата, стандарта на живот, държавните финанси и др. Настоящото изследване си постави за цел да проучи състоянието на постъпленията от данъчни приходи в условията на икономическо сътресение, породено от пандемията Ковид-19 в България, в резултат на което се формулират следните изводи:

Данъците са основен инструмент, чрез който държавата, в настоящите условия на пандемия и глобална рецесия, влияе върху стопанските процеси. Въздействието е двупосочно: от една страна, наличният финансов ресурс се използва за икономически облекчения или стимули, а от друга: забавянето на икономическата активност свива тези постъпления.

Източниците на данъчни приходи за държавната хазна са разнообразни по своя източник, като най-голямо значение в структурен план имат приходите с източник косвени данъци, които формират над 50% от бюджетните приходи през анализирания период.

Към края на 2020 г., в условията на забавяне на икономическата активност в резултат на пандемията Ковид-19, съвкупните приходи от данъци в България остават сравнително стабилни. Спад в постъпленията се наблюдава при косвените данъци, докато при преките изменението е с положителен знак, макар и минимално спрямо предходната година. То може да се дължи обаче и на увеличаването на събираемостта им, и на инфлационния натиск.

Емпиричният анализ на данъчните приходи показва съответствие между техния обем и хода на икономическия цикъл в страната, като за формирането на пълна картина на въздействието на пандемията върху тези постъпления изследването трябва да се продължи с данни и за следващите години.

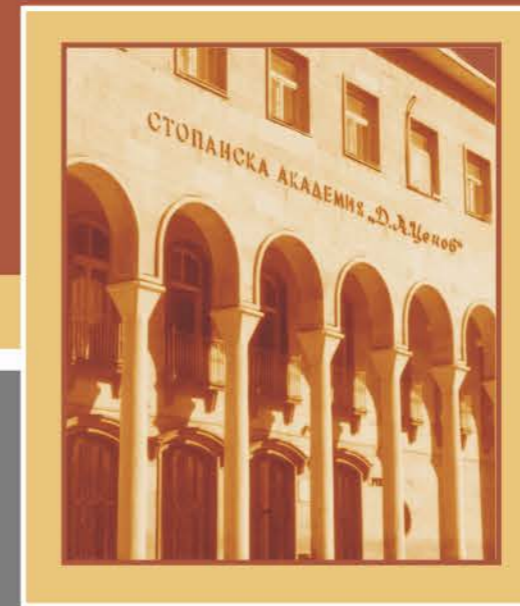
Използвани източници

- Brown, C., & Jackson, P.M. (1998). *Public sector economics (издание на български език)*. Sofia: Publish Sai Set - Agri Ltd.
- Cullis, J., & Jones, P. (1998). *Public finance and public choice*. Oxford: Oxford university press.
- Pavlova-Banova, M. (2014). Tax policy of the Republic of Bulgaria for the period 2007-2013. *Економически вестник Донбасса*, 4 (38).
- Zahariev, A., Prodanov, S., Radulova, A., Zaharieva, G., Pavlova-Banova, M., & Angelov, P. (2020). THE BANK INSOLVENCY: FROM LEHMAN BROTHERS TO COVID-19 (INTERNATIONAL REMARKS AND NATIONAL PECULIARITIES). *Economic and Social Development*. 58, стр. 44-52. Budapest: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency.
- Zahariev, A., Radulova, A., Petrova, M., & Aleksandrova, . A. (2021). FISCAL SUSTAINABILITY AND FISCAL RISK IN THE EU: FORECASTS AND CHALLENGES IN TERMS OF COVID-19. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*(3).
- Zveryakov, M., Захариев, , А., Проданов, С., Захариева, Г., Ангелов, П., Заркова, С., и др. (2020). DEBT MANAGEMENT EVALUATION THROUGH SUPPORT VECTOR MACHINES: ON THE EXAMPLE OF ITALY AND GREECE. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*(3).
- Брусарски, Р., Захариев, А., & Манлиев, Г. (2015). *Финансова Теория*. В. Търново: Фабер.
- Лилова, Р., Симеонов, С., & Радулова, А. (2016). *Бюджет и бюджетна политика*. Свищов: Академично издателство "Ценов".
- Найденов, Л., & Ценов, Д. (2021). Covid-19 рефлексии върху данъчните несъответствия. *Народностопански архив*(1).
- Смит, А. (1983). *Богатството на народите*. София: София.
- Стоянов, П. (2004). *Основни начала на финансовата наука*. София.
- Единна бюджетна класификация
Държавен вестник бр. 55 от 2020 г.
Закон за данъка върху добавената стойност, чл. 66(2), в сила от 01.07.2020 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XIV, 2021

Книга 17

Том XIV, 2021 г.
Книга 17

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Красимира Славева – главен редактор
Доц. д-р Марина Николова – зам. главен редактор
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Людмил Несторов

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – превод и редакция
на английски език
Янислава Александрова – технически секретар

СЪДЪРЖАНИЕ

Студии

Андрей Антонов Йорданов ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВЪВЕЖДАНЕТО НА ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ В ПРОЕКТНИ ЕКИПИ.....	5
Анна Димитрова Димитрова СТРУКТУРНИ ТРАНСФОРМАЦИИ НА ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ И ВЪТРЕШНИ ИНВЕСТИЦИОННИ ПОТОЦИ В БЪЛГАРИЯ (2010 – 2020).....	24
Беатрис Венциславова Любенова СТРЕС ТЕСТОВЕТЕ КАТО ИНТЕГРАЛЕН ПОДХОД ЗА КОМПЛЕКСНА ОЦЕНКА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА РИСКА, КАЧЕСТВОТО НА АКТИВИТЕ И УСТОЙЧИВОСТТА НА БАНКИТЕ	49
Даниел Сергеев Тунчев ПЪРВИЧНИ И ВТОРИЧНИ ФАКТОРИ ЗА ФОРМИРАНЕ ЦЕНАТА НА ПЕТРОЛА – ИКОНОМИЧЕСКИ РАКУРСИ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ АСПЕКТИ	81
Диана Руменова Христова КАРИЕРНОТО РАЗВИТИЕ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СЛУЖИТЕЛИТЕ И РАБОТОДАТЕЛИТЕ	103
Елена Валериева Вълчева АНАЛИЗ НА ТОВАРНИЯ АВТОМОБИЛЕН ТРАНСПОРТ В БЪЛГАРИЯ	118
Елена Димитрова Ташкова КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИКАТА.....	137
Калоян Драгомиров Паргов ИСТОРИЧЕСКИ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ЕНЕРГИЙНАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК	163
Николай Кирилов Калистратов МЕТОДИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА РЕВИЗИОННИЯ АКТ И ОТЧИТАНЕ НА ФУНКЦИИТЕ И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА В СЯНКА В БЪЛГАРИЯ	192
Стелиян Богданов Стефанов ПОТРЕБНОСТ ОТ ПРОМЕНИ В ДАНЪЧНАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ.....	217

Юлиан Христов Войнов
ПРЕДПОСТАВКИ И ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ИНСТРУМЕНТАРИУМА ЗА СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ 234

Yaakov Itach
THE IMPACT OF FINANCIAL EDUCATION PROGRAMMES
IN ISRAEL AND THE FAMILY DISCUSSION ON FINANCIAL
MATTERS ON THE BEHAVIOUR OF YOUTH..... 260

Статии

Борислав Петров Лазаров
ТЕНДЕНЦИИ В ИНТЕНЗИВНОСТТА НА АВТОМОБИЛНОТО ДВИЖЕНИЕ
В СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА ИКОНОМИЧЕСКА
ОБОСНОВКА НА РАЗВИТИЕТО НА TEN-T 289

Боряна Великова Симеонова
МОДЕЛИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА СТОКИТЕ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
С ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ 303

Боян Димитров Вранчев
ЕФЕКТИВНОСТ НА ПРОЕКТНИТЕ ЕКИПИ 315

Ваня Владимирова Галчева
АНАЛИЗ НА АВТОМОБИЛНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА
В БЪЛГАРИЯ 332

Вахан Ахаси Бохосян
МОРАЛЕН РИСК И ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА КОНФЛИКТА
“ПРИНЦИПАЛ-АГЕНТ“ В ЗАСТРАХОВАНЕТО 343

Галя Колева Монева
ГЕНЕЗИС И ЕВОЛЮЦИЯ НА РЕВЕНЮ МЕНИДЖМЪНТА
НА РЕСТОРАНТЪОРСКИЯ БИЗНЕС..... 356

Георги Стоилов Анев
БИЗНЕС МОДЕЛИ И ПОДХОДИ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА ПРИХОДИ
В ЕЛЕКТРОННАТА ТЪРГОВИЯ 373

Даниел Генчев Данчев
НОВИ ПОЛИТИКИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД МАЛКИТЕ И СРЕДНИ
ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ 390

Даниела Стойчева Сачарова
КОНЦЕНТРАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ
ОБЩОЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ В СЕКТОРА
НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ 402

Димитър Сергеев Димитров БАЛКАНСКИЯТ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ ВЪЗЕЛ И БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИЗЪМ.....	412
Кармен Димитров Вранчев НИЪРШОРИНГЪТ КАТО СТРАТЕГИЯ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В БЪЛГАРИЯ.....	422
Катя Симеонова Иванова ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19	436
Кузман Илиев Илиев ПАРИЧНАТА ДИНАМИКА КАТО ФАКТОР НА ГЕНЕРАЛНОТО РАВНОВЕСИЕ В ИКОНОМИКАТА И ИКОНОМИЧЕСКИЯ ЦИКЪЛ – КОНЦЕПТУАЛНИ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ	450
Магдалена Славе Андоновска ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА МЕДИЙНИЯ ПЛУРАЛИЗЪМ В РЕПУБЛИКА С. МАКЕДОНИЯ	466
Мария Александрова Велкова УПРАВЛЕНИЕ НА КОНФЛИКТИ В МУЛТИКУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ	475
Мартин Николаев Харизанов ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ НА РЕАЛИЗИРАНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА РАЗВИТИЕ В СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ	487
Мартин Яворов Бакърджиев УСТОЙЧИВОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ	503
Моника Любомирова Янакиева ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ФОРМИРАНЕТО И БЮДЖЕТИРАНЕТО НА ПУБЛИЧНИТЕ ПОЛИТИКИ В ОБЛАСТТА НА МЛАДЕЖТА	523
Наталия Стоянчева Стоянова ЗА НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРИЯ ПО ГЛОБАЛНИТЕ ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	543
Никола Илчов Илчев ОПЕРАТИВНИ МОДЕЛИ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ И НАПИТКИ В ДИГИТАЛНА СРЕДА	555
Орлин Чавдаров Япраков АНАЛИЗ НА КОЛИЧЕСТВЕНИТЕ ИЗМЕРИТЕЛИ В БЪЛГАРСКИЯ БАНКОВ ПАЗАР	565

Рая Бисерова Драгоева ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА КОНСОЛИДАЦИОННИТЕ ПРОЦЕСИ ВЪРХУ ЕФЕКТИВНОСТТА НА БАНКОВАТА ДЕЙНОСТ	580
Румяна Цветанова Витнъова ПОСТИЖЕНИЯ И ПРАКТИКИ ПРИ ВЪВЕЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ ПО ФИНАНСОВА ГРАМОТНОСТ В УЧИЛИЩАТА	598
Светлана Димитрова Аврионова ПОСТЪПЛЕНИЯТА ОТ ДАНЪЧНИ ПРИХОДИ В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА КОВИД-19	615
Силвия Петрова Петранова ТУРИЗМЪТ В БЪЛГАРИЯ И КРИЗАТА COVID-19	625
Слави Петров Джалъзов ТЕОРЕТИЧНИ И ПРИЛОЖНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ОНЛАЙН КОМУНИКАЦИИТЕ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ БИЗНЕС	638
Снежана Веселинова Найденова СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ И ВЪЗМОЖНИ ПОЗИТИВНИ ЕФЕКТИ ЗА ОСНОВНИТЕ УЧАСТНИЦИ	652
Станислав Чавдаров Младенов ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ СЕКТОРИТЕ В ИКОНОМИКАТА НА СТРАНАТА	669
Стефан Ангелов Пешов СЪЩНОСТ НА ДАНЪЧНИТЕ ИЗМАМИ ПРИ ТЪРГОВИЯТА С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ	687
Теодор Людмилев Борисов РЕПУБЛИКАНСКАТА ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА В БЪЛГАРИЯ – СПЕЦИФИКИ И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ.....	697

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XIV – 2021, книга 17

Даден за печат на 10.07.2023 г., излязъл от печат 14.07.2023 г.
Поръчка № 18830; формат 16/70/100; тираж 65

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А